

використання механізмів саморегуляції Інтернет-простору у вигляді етичних кодексів, які діють на рівні самосвідомості, загальної та правої культури індивіда і не передбачають примусових методів впливу на прийняття ним рішень і можливу поведінку в мережі.

Резюмуючи, можна зазначити, що інформатизація всіх сфер суспільного життя, віртуальна екзистенція сучасної людини завдяки мережі Інтернет, медійна / інформаційна перенасиченість на фоні активного поширення дезінформації та дифамації в соціальних мережах, де здатний зорієнтуватись далеко не кожний, призвели до втрати загальноприйнятої ієрархії моральних цінностей. Це в свою чергу призводить до подальшої реалізації технології «вікна Овертона», орієнтованої на зникнення поняття норми як такої (етичної, правової, психічної тощо). Фактично йдеться про переосмислення в сенсі нівелювання ролі моралі в житті особистості та соціуму. Водночас через специфіку і можливості регулювання відносин в інформаційному просторі призначення моралі все більше пов'язується не з приведенням поведінки людини у відповідність формальним нормам, а з необхідністю забезпечення поваги до неї, визнанні самоцінності та гідності кожної особистості, що зрештою повинно стати превалюючим чинником подальших позитивних трансформацій Інтернет-спільноти.

Пархоменко Наталія Миколаївна,
*завідувач відділу теорії держави і права
Інституту держави і права імені
В.М. Корецького НАН України, доктор
юридичних наук, професор, член-
кореспондент НАН України, член-
кореспондент НАПрН України,
заслужений юрист України*

СТАН НАУКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ ЯК ЗАГРОЗА ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Безпека громадян, здатність в разі потреби захистити їх права та свободи, зберегти цілісність та незалежність, забезпечити стабільність правопорядку та панування верховенства права є одним із найцінніших здобутків будь-якого цивілізованого та демократичного суспільства та держави.

Загалом поняття безпеки визначається як діяльність людей, суспільства, держави, світового співтовариства народів щодо виявлення (вивчення), запобігання, послаблення, усунення (ліквідації) і відвернення загрози, здатної згубити їх, позбавити матеріальних і духовних цінностей, завдати невідшкодованих збитків, заблокувати шляхи для прогресивного розвитку [1, с. 47].

З огляду та в умовах зростаючої світової тенденції до виникнення різного роду збройних конфліктів, і особливо російсько-української війни, яка триває вже більше ніж десять років; руйнування або трансформації створених раніше безпекових блоків та союзів, намагання створити нові, пошуку новітніх засобів забезпечення миру в різних регіонах; гібридних воєн, що включають економічне, інформаційне, політичне та воєнне втручання в розвиток держав, нагальною потребою є удосконалення існуючих та створення нових механізмів та засобів захисту національних інтересів, національної безпеки.

Відповідно безпека, в усіх її проявах: суспільна, державна, національна; економічна, політична, інформаційна, екологічна, енергетична та ін., та її забезпечення є однією з найактуальніших проблем сучасної науки та практики.

При цьому сама наука в Україні наразі вимагає посиленої уваги з боку держави як одне з надбань та невід'ємна складова успішності держави, її визнання на міжнародній арені, показник інтелектуального потенціалу нації та народу, інструмент прогресивного розвитку та цивілізованості, чинник та водночас складова національної безпеки держави, особливо в умовах правового режиму воєнного стану.

Втім наразі стійкою є тенденція старіння наукової інфраструктури, скорочення наукових кадрів, обвальне падіння наукоємності ВВП, що свідчить про руйнування наукового потенціалу України та вже стали загрозою для національної безпеки держави [2], що потребує негайного втручання держави. При цьому може виникнути питання, а чому саме зараз в умовах правового режиму воєнного стану, можливо необхідно почекати до завершення війни та більш сприятливих умов для розвитку науки? Можна діяти і так, втім, як ми вже зазначили сучасний стан української науки наразі сам по собі є загрозою національній безпеці держави. Наведемо лише деякі міркування. Зокрема, як і задовго до війни, серед проблем, що характеризують стан сфери науки: хронічне недофінансування; слабкі, а часом односторонні відносини в чотирикутнику: наука, бізнес, держава, громадянське суспільство; недосконалість механізмів оцінювання наукових установ та відповідності їх бюджетного фінансування; невідповідність матеріально-технічної бази досліджень сучасним вимогам та рівню інформатизації, цифровізації суспільних відносин, використання штучного інтелекту; руйнування наукової інфраструктури; відтік висококваліфікованих кадрів, зокрема молодих науковців; фрагментарність інтеграції України до Європейського дослідницького простору, тощо.

На наше переконання, ефективна діяльність української науки є однією із вагомих складових національної безпеки, та одним з основних завдань держави, особливо в умовах війни як надзвичайного правового режиму, коли йдеться про захист національних інтересів, оборону країни, здобуття перемоги. Вирішення цих завдань потребує різного роду науково-обґрунтованих та виважених заходів та механізмів, винаходів, технологій та прогнозів.

Національна академія наук України, незважаючи на складні обставини воєнного часу, зберегла науковий потенціал, адаптувалась до нових реалій, продовжувала у 2024 р. активний науковий пошук і отримала чимало вагомих результатів у багатьох сучасних напрямках математики, інформатики, механіки і

машинознавства, фізики та астрономії, наук про Землю, матеріалознавства, енергетики та енергетичних технологій, хімії та біології, у галузі ядерних і радіаційних технологій [3, с. 5].

Серед вагомих результатів таких досліджень: інтелектуалізована система керування безпілотними літальними апаратами; матеріали, які можна використовувати для «склеювання» м'яких живих тканин; технологія створення біосумісних імплантів, здатних замінювати пошкоджену кісткову тканину; наукоємні елементи для військових систем слідкування та самонаведення та ін.

Установи суспільного та гуманітарного спрямування досліджували новітні воєнно-політичні фактори впливу на українське суспільство, засади формування національно укоріненої стійкості та безпеки економічного розвитку України. Велику увагу приділено розвінчанню ідеології агресора та пошуку шляхів протидії їй. Для державних органів підготовлено та надано 1820 експертних висновків до нормативно-правових актів і програмних документів, інформаційно-аналітичних матеріалів з різних питань соціально-економічного розвитку країни [3, с. 5].

Отже, наукова діяльність є однією із складових та чинників забезпечення національної безпеки в Україні, інтелектуальним ресурсом прогресивного суспільно-економічного та політичного розвитку, особливо в умовах війни, зокрема йдеться про її вагомую роль в сфері оборони, інформаційної безпеки, прогнозування тощо. Втім наразі гостро потребує додаткової уваги з боку держави, зокрема щодо фінансування, інституційної підтримки та інтеграції в європейський дослідницький простір.

Список використаних джерел

1. Храмов В.О. Безпека. Політологічний енциклопедичний словник/упорядник В.П. Горбатенко; За ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. К: Генеза, 2004. С. 47.
2. Імплементация євроінтеграційних реформ у сфер науки й технологій. Доповідь Платформи громадянського суспільства Україна – ЄС. Доповідь Платформи громадянського суспільства Україна – ЄС.
3. Звіт про діяльність Національної академії наук України у 2024 році / НАН України. Київ: Академперіодика, 2025. 610 с.